

12. Hipotezy wyteżenia materiału

Funkcja wyteżenia materiału W jest funkcją stanu, w jakim znajduje się materiał (stan naprężenia, odkształcenia, temperatura itd.) $W(\boldsymbol{\sigma}, \boldsymbol{\varepsilon}, T, \dots)$, opisującą, w jakim stopniu wykorzystany jest zapas nośności danego materiału – określa ona odległość od stanu uznanego za graniczny (np. niebezpieczeństwo zniszczenia). W szczególności funkcja wyteżenia przyrównana do pewnej stałej wartości, np. $W(\boldsymbol{\sigma}, \dots) = \text{const.}$ może być uznana za warunek uplastycznienia materiału. Funkcja ta może być konstruowana w rozmaity sposób, w zależności od tego, co jest przyjęte jako **miara wyteżenia** materiału. Miarę taką stanowić może pewna wielkość fizyczna (wybrane naprężenie lub odkształcenie, niezmienniki stanu naprężenia lub odkształcenia, energia sprężysta itp.) którą określać może funkcja $W(\boldsymbol{\sigma}, \boldsymbol{\varepsilon}, T, \dots)$. Najczęściej zakłada się, że przyjęta miara wyteżenia da się jednoznacznie określić przy pomocy składowych stanu naprężenia, lub jego niezmienników:

$$W = W(\boldsymbol{\sigma}) \Leftrightarrow W(\sigma_x, \sigma_y, \sigma_z, \tau_{yz}, \tau_{zx}, \tau_{xy}) \Leftrightarrow W(\sigma_1, \sigma_2, \sigma_3) \Leftrightarrow W(I_1, I_2, I_3)$$

Przyjmuje się, że w stanie granicznym założona miara wyteżenia przyjmuje pewną ustaloną, charakterystyczną dla tego materiału wartość graniczną W_{gr} . Można więc napisać, że w takim stanie niebezpiecznym spełniony jest **warunek graniczny** (warunek stanu granicznego):

$$W(\boldsymbol{\sigma}) = W_{gr}$$

Przy pewnych założeniach, warunek powyższy da się zapisać w postaci

$$\sigma_{\text{red}}(\boldsymbol{\sigma}) = k$$

gdzie σ_{red} nazywane **naprężeniem zredukowanym**, jest pewną wielkością o wymiarze naprężenia (niekoniecznie posiadającą interpretację fizyczną), której zależność funkcyjna od stanu naprężenia zadana jest przez funkcję wyteżenia, zaś k jest graniczną wartością naprężenia w stanie jednoosiowym (np. granica plastyczności przy jednoosiowym rozciąganiu).

Równanie warunku granicznego określa pewną wielowymiarową hiperpowierzchnię w abstrakcyjnej sześciowymiarowej przestrzeni naprężeń. W przypadku materiałów izotropowych stan naprężenia określa jednoznacznie układ trzech jego niezmienników lub trzech naprężeń głównych – przestrzeń naprężeń może być więc utożsamiana z pewną przestrzenią fizyczną. Warunek graniczny określa w niej pewną trójwymiarową powierzchnię, której wewnątrz stanowi zbiór bezpiecznych stanów naprężenia. Punkty na tej powierzchni odpowiadają stanowi granicznemu. Powierzchnię tę nazywamy **powierzchnią graniczną**. Jeśli warunek graniczny utożsamiany jest z warunkiem uplastycznienia materiału, wtedy powierzchnię taką nazywa się **powierzchnią plastyczności**.

Dla **materiałów izotropowych** stosuje się następujące propozycje warunków stanu granicznego:

1. **Hipoteza Galileusza-Rankine'a**

Hipoteza przekroczenia dopuszczalnej wielkości naprężenia normalnego,

2. **Hipoteza Saint-Venanta**

Hipoteza przekroczenia dopuszczalnej wielkości odkształcenia liniowego,

3. **Hipoteza Coulomba-Tresca-Guesta**

Hipoteza przekroczenia dopuszczalnej wielkości naprężenia stycznego,

4. **Warunek graniczny Coulomba-Mohra**

Warunek przekroczenia kohezji i tarcia wewnętrznego materiału

5. **Hipoteza Maxwella-Hubera-Misesa-Hencky'ego**

Warunek przekroczenia dopuszczalnej wielkości gęstości energii odkształcenia postaciowego,

6. **Hipoteza Burzyńskiego**

Warunek przekroczenia dopuszczalnej wielkości kombinacji gęstości energii odkształcenia postaciowego i objętościowego,

7. **Warunek graniczny Druckera-Pragera**

Kombinacja wpływu naprężenia dewiatorowego i naprężenia hydrostatycznego,

8. **Warunek graniczny Druckera**

Kombinacja wpływu naprężenia dewiatorowego i kąta Lodego

HIPOTEZA GALILEUSZA-RANKINE'A

Miarą wyłączenia wg hipotezy Galileusza-Rankine'a jest **ekstremalne naprężenie normalne**, tj.:

„Stan graniczny, niezależnie od charakteru obciążenia, występuje w danym punkcie w momencie, gdy ekstremalne z naprężeń normalnych osiąga pewną ustaloną, charakterystyczną dla danego materiału wartość W_{gr}^G ”

$$\sigma_{ekstr} = \max(|\sigma_{max}|, |\sigma_{min}|) = W_{gr}^{GR}$$

gdzie σ_{max} oraz σ_{min} są maksymalnym i minimalnym z naprężeń normalnych. Ponieważ naprężenia główne są ekstremalnymi wartościami, jakie mogą przyjmować normalne składowe stanu naprężenia w danym punkcie, zatem ekstremalne wartości naprężeń głównych są miarą wyłączenia wg hipotezy Galileusza-Rankine'a. Oryginalne sformułowanie Galileusza dopuszczało nieograniczoną wartość naprężenia normalnego, jeśli było naprężeniem ściskającym.

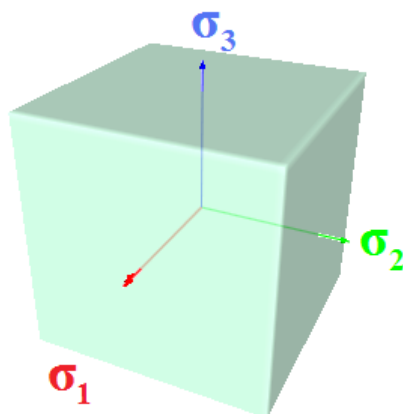
W stanie jednoosiowym mamy:

$$\sigma = \begin{bmatrix} k_r & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \Rightarrow \begin{matrix} \sigma_{max} = k_r \\ \sigma_{min} = 0 \end{matrix} \Rightarrow \sigma_{ekstr} = k_r = W_{gr}^{GR}$$

Stąd naprężenie zredukowane wg hipotezy Galileusza-Rankine'a jest po prostu równe ekstremalnemu naprężeniu normalnemu:

$$\sigma_{red}^{GR} = \sigma_{ekstr} = \max(|\sigma_{max}|, |\sigma_{min}|)$$

W przestrzeni naprężeń głównych powierzchnię graniczną opisaną warunkiem Galileusza-Rankine'a stanowi **sześcian** o boku długości $2k_r$.

W szczególnym przypadku, gdy materiał wykazuje różną wytrzymałość przy rozciąganiu i przy ściskaniu, warunek graniczny wyprowadzony z hipotezy ekstremalnego naprężenia normalnego może być przekształcony do następującej postaci:

$$\begin{cases} \frac{\sigma_{max}}{k_r} = 1 & \Leftrightarrow \sigma_{max} > 0 \\ -\frac{\sigma_{min}}{k_c} = 1 & \Leftrightarrow \sigma_{min} < 0 \end{cases}$$

HIPOTEZA SAINT-VENANTA

Miarą wyężenia wg hipotezy Saint-Venanta jest **ekstremalne odkształcenie liniowe**, tj.:

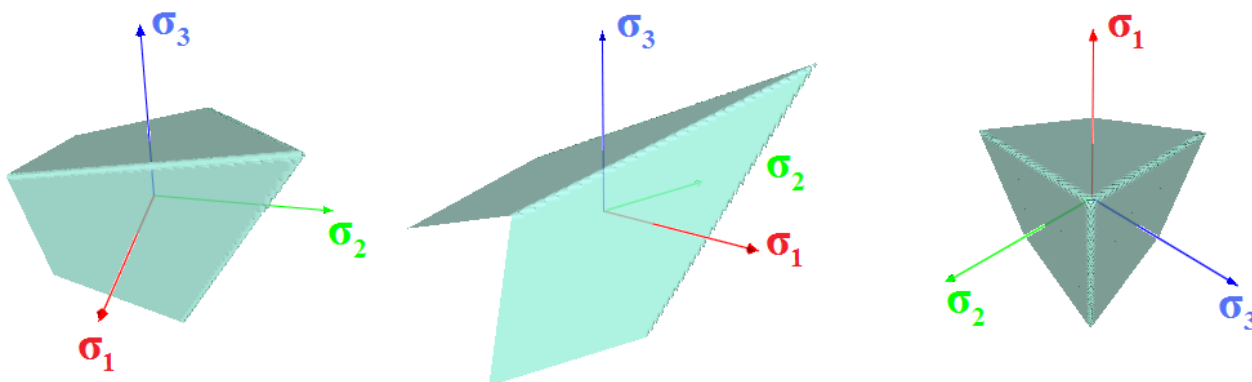
„Stan graniczny, niezależnie od charakteru obciążenia, występuje w danym punkcie w momencie, gdy ekstremalne z odkształceń liniowych normalnych osiąga pewną ustaloną, charakterystyczną dla danego materiału wartość W_{gr}^{SV} ”

$$\varepsilon_{max} = W_{gr}^{SV}$$

Ponieważ w materiałach izotropowych kierunki naprężeń głównych i odkształceń głównych pokrywają się, zatem możemy wyrazić maksymalne odkształcenie liniowe poprzez naprężenia główne:

$$\varepsilon_{max} = \max(\sigma_1, \sigma_2, \sigma_3)(1 + \nu) - \nu(\sigma_1 + \sigma_2 + \sigma_3)$$

gdzie ν jest współczynnikiem Poissona. W przestrzeni naprężeń głównych powierzchnię graniczną opisaną warunkiem granicznym Saint-Venanta opisuje ostrosłup o przekroju trójkąta równobocznego raz o osi równoległej do osi naprężenia hydrostatycznego.

HIPOTEZA COULOMBA-TRESCI-GUESTA

Miarą wyłączenia wg hipotezy Coulomba-Tresci-Guesta jest **ekstremalne naprężenie styczne**, tj:

„Stan graniczny, niezależnie od charakteru obciążenia, występuje w danym punkcie w momencie, gdy ekstremalne z naprężeń ścinających osiąga pewną ustaloną, charakterystyczną dla danego materiału wartość W_{gr}^{CTG} ”

$$\tau_{ekstr} = \frac{|\sigma_{max} - \sigma_{min}|}{2} = W_{gr}^{CTG}$$

gdzie σ_{max} oraz σ_{min} są maksymalnym i minimalnym z naprężeń głównych. Maksymalne naprężenie ścinające działa w płaszczyźnie prostopadłej do kierunku pośredniego naprężenia głównego w kierunkach nachylonych pod kątem 45° do kierunków maksymalnego i minimalnego naprężenia głównego.

W stanie jednoosiowym:

$$\sigma = \begin{bmatrix} k_r & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \Rightarrow \begin{matrix} \sigma_{max} = k_r \\ \sigma_{min} = 0 \end{matrix} \Rightarrow \tau_{ekstr} = \frac{|k_r - 0|}{2} = \frac{k_r}{2} = W_{gr}^G$$

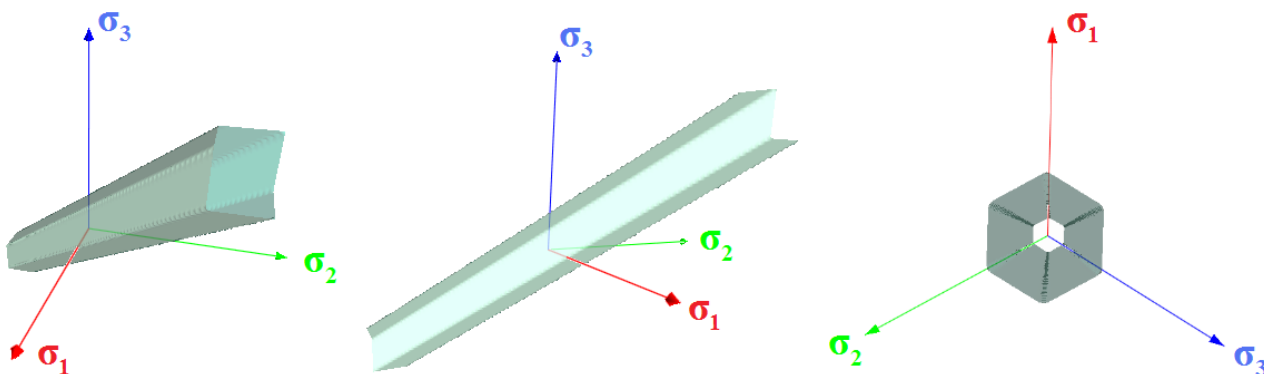
Równanie powyższe można przepisać w postaci:

$$\sigma_{red}^{CTG} = f_d ,$$

gdzie naprężenie zredukowane wg hipotezy Coulomba-Tresci-Guesta jest równe:

$$\sigma_{red}^{CTG} = 2\tau_{ekstr} = |\sigma_{max} - \sigma_{min}|$$

W przestrzeni naprężeń głównych powierzchnię graniczną opisaną warunkiem Coulomba-Tresci-Guesta stanowi **graniastosłup prawidłowy sześciokątny** o nieskończonej wysokości, którego oś symetrii pokrywa się z osią naprężenia hydrostatycznego (wszechstronnie równe ściskanie i rozciąganie jest zatem stanem bezpiecznym niezależnie od jego wielkości), zaś przekrój powierzchnią prostopadłą do tej osi jest sześciokątem foremnym.

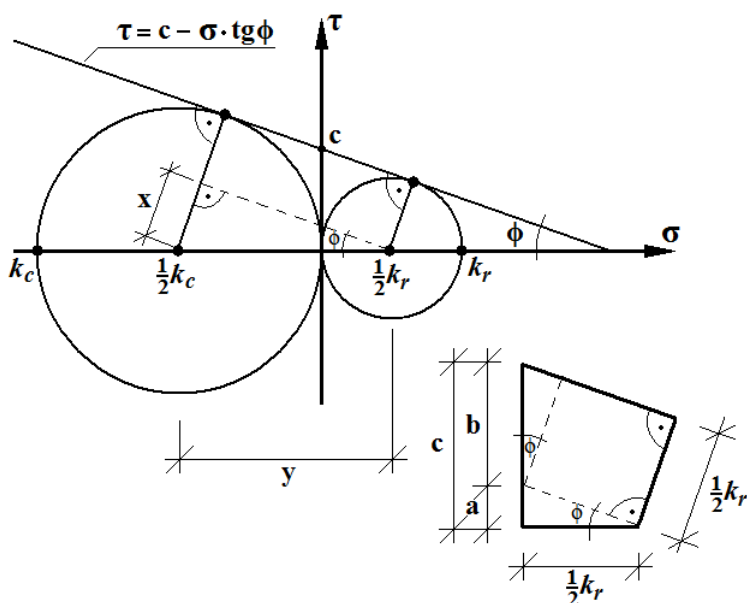
WARUNEK GRANICZNY COULOMBA – MOHRA

Hipoteza Coulomba-Mohra nie podaje bezpośrednio fizycznej miary wyłączenia, lecz określa warunek, jaki spełniają składowe tensora naprężenia w stanie granicznym. Najogólniej można zapisać go w następującej postaci:

$$\tau = c - \sigma \cdot \operatorname{tg} \phi,$$

co można interpretować w ten sposób, iż w stanie granicznym wielkość **naprężenia stycznego** przewyższa wewnętrzną spójność materiału, na którą składa się stała jego **kohezja** c oraz **tarcie wewnętrzne**, które przyjmuje się za proporcjonalne do **naprężenia normalnego** i tangensa **kąta tarcia wewnętrznego** ϕ (analogicznie do Coulombowskiego tarcia ślizgowego proporcjonalnego do siły nacisku (siły normalnej do powierzchni tarcia) i współczynnika tarcia). Stałe c i ϕ są parametrami materiałowymi.

Warunek ten ma jeszcze inną interpretację – równanie to opisuje prostą, która ma pełnić obwiednię wszystkich kół Mohra, które opisują dopuszczalne stanu naprężenia. Dwa takie koła wykreślić można na podstawie wyników badań wytrzymałości w stanie jednoosiowego rozciągania oraz w stanie jednoosiowego ściskania. Dwa naprężenia główne są wtedy równe 0 i koło jest styczne do osi naprężeń stycznych – trzecie naprężenie (odpowiadające naprężeniu granicznemu) określa punkt przecięcia się koła z osią naprężeń normalnych:

Można więc napisać:

$$x = \frac{k_c}{2} - \frac{k_r}{2}$$

$$y = \frac{k_c}{2} + \frac{k_r}{2}$$

$$\sin \phi = \frac{x}{y} = \frac{k_c - k_r}{k_c + k_r}$$

$$\cos \phi = \sqrt{1 - \sin^2 \phi} = \frac{2\sqrt{k_c k_r}}{k_c + k_r}$$

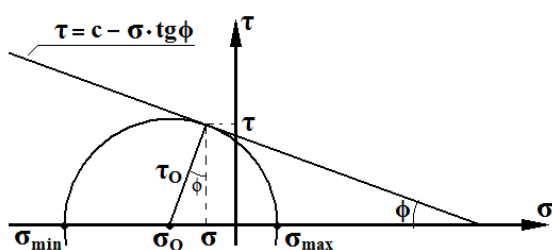
$$a = \frac{k_r}{2} \operatorname{tg} \phi = \frac{k_r \sin \phi}{2 \cos \phi} \quad b = \frac{k_r}{2 \cos \phi}$$

$$c = a + b = \frac{\sqrt{k_c k_r}}{2}$$

Ostatecznie:

$$\operatorname{tg} \phi = \frac{k_c - k_r}{2\sqrt{k_c k_r}} \quad c = \frac{\sqrt{k_c k_r}}{2}$$

Kryterium stanu granicznego Coulomba-Mohra można wyrazić poprzez naprężenia główne dla dowolnego stanu granicznego (tj. kiedy koło Mohra opisujące ten stan jest styczne do obwiedni):

Środek koła Mohra: $\sigma_0 = \frac{\sigma_{max} + \sigma_{min}}{2}$

Promień koła Mohra: $\tau_0 = \frac{\sigma_{max} - \sigma_{min}}{2}$

Składowa normalna i styczna będące miarami wyężenia:

$$\sigma = \sigma_0 + \tau_0 \cdot \sin \phi$$

$$\tau = \tau_0 \cdot \cos \phi$$

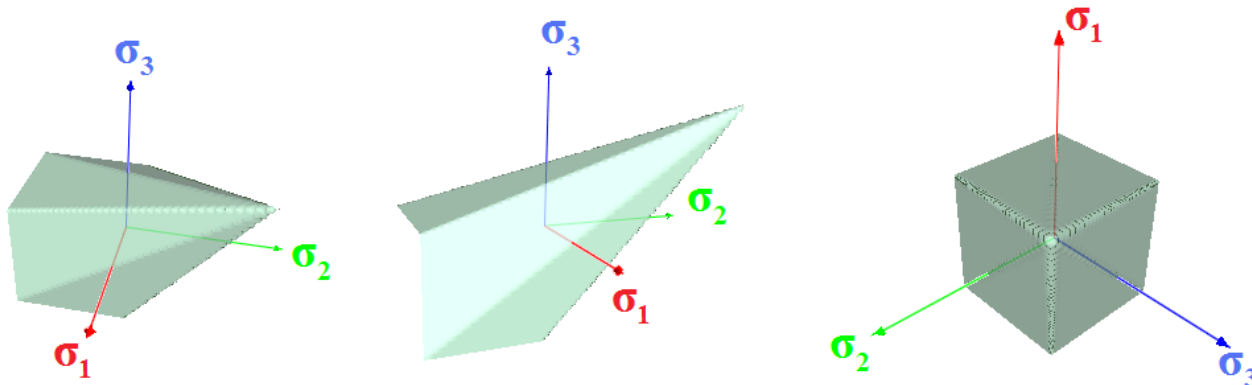
Kryterium stanu granicznego przyjmuje postać:

$$\frac{\sigma_{max} - \sigma_{min}}{2} \cdot \cos \phi + \operatorname{tg} \phi \left[\frac{\sigma_{max} + \sigma_{min}}{2} + \frac{\sigma_{max} - \sigma_{min}}{2} \cdot \sin \phi \right] - c = 0$$

A po podstawieniu związków między kohezją i kątem tarcia wewnętrznego a granicznymi wartościami naprężeń normalnych, otrzymujemy jeszcze prostszą postać:

$$\frac{\sigma_{max}}{k_r} - \frac{\sigma_{min}}{k_c} = 1$$

W szczególnym przypadku $k_c = k_r$ uzyskuje się kryterium Coulomba-Tresci-Guesta. W przestrzeni naprężeń głównych, powierzchnia graniczna zadana warunkiem Coulomba-Mohra reprezentowana jest przez ostrosłup o podstawie sześciokąta (niekoniecznie foremego), którego oś pokrywa się z osią naprężenia hydrostatycznego.

HIPOTEZA MAXWELLA – HUBERA – MISESA – HENCKY'EGO

Miarą wyęczenia wg hipotezy MHMH jest **gęstość energii sprężystej odkształcenia postaciowego**, tj.

„Stan graniczny, niezależnie od charakteru obciążenia, występuje w danym punkcie w momencie, gdy gęstość energii sprężystej odkształcenia postaciowego osiąga pewną ustaloną, charakterystyczną dla danego materiału wartość W_{gr}^{MHMH} ”

$$\Phi_f = \frac{1}{12G} \left[(\sigma_{yy} - \sigma_{zz})^2 + (\sigma_{zz} - \sigma_{xx})^2 + (\sigma_{xx} - \sigma_{yy})^2 + 6(\tau_{yz}^2 + \tau_{zx}^2 + \tau_{xy}^2) \right] = W_{gr}^{MHMH},$$

gdzie G oznacza moduł sztywności poprzecznej Kirchhoffa. W stanie jednoosiowym:

$$\Phi_f = \frac{1}{12G} \left[(0-0)^2 + (0-k_r)^2 + (k_r-0)^2 + 6(0^2+0^2+0^2) \right] = \frac{k_r^2}{6G} = W_{gr}^{MHMH}$$

Równanie powyższe można przepisać w postaci:

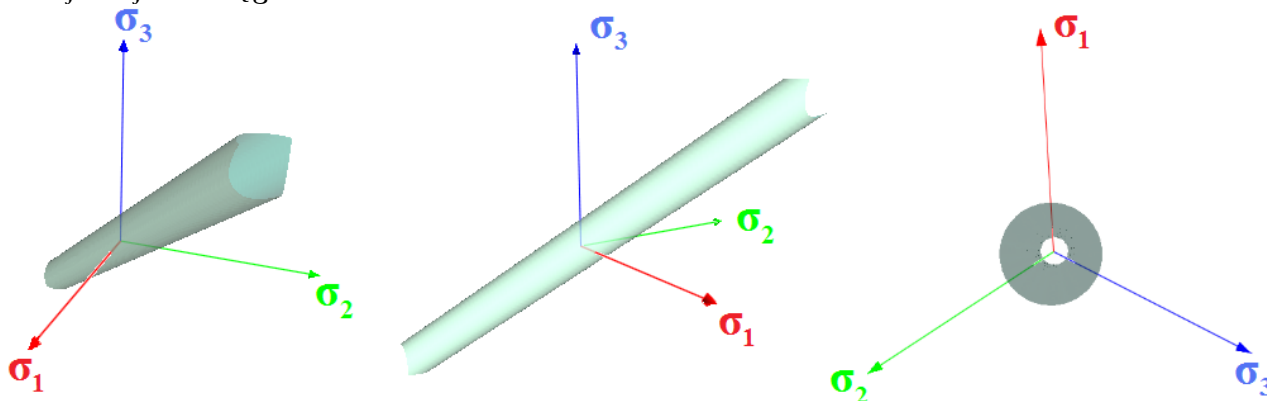
$$\sigma_{red}^{MHMH} = k_r$$

gdzie naprężenie zredukowane wg hipotezy MHMH jest równe:

$$\begin{aligned} \sigma_{red}^{MHMH} = \sqrt{6G\Phi_f} &= \frac{1}{\sqrt{2}} \sqrt{(\sigma_y - \sigma_z)^2 + (\sigma_z - \sigma_x)^2 + (\sigma_x - \sigma_y)^2 + 6(\tau_{yz}^2 + \tau_{zx}^2 + \tau_{xy}^2)} = \\ &= \frac{1}{\sqrt{2}} \sqrt{(\sigma_2 - \sigma_3)^2 + (\sigma_3 - \sigma_1)^2 + (\sigma_1 - \sigma_2)^2} \end{aligned}$$

Spośród przytoczonych do tej pory hipotez jest to pierwsza hipoteza, która nie wymaga wyznaczenia naprężeń głównych – naprężenie zredukowane może zostać wyznaczone na podstawie składowych tensora naprężenia w dowolnym układzie współrzędnych. W oryginalnym sformułowaniu Hubera Φ_f było miarą wyęczenia jedynie w przypadku ściskania (dla ujemnych wartości składowej hydrostatycznej naprężenia) – przy rozciąganiu miarą tą była gęstość całkowitej energii odkształcenia sprężystego.

W przestrzeni naprężeń głównych powierzchnię graniczną opisaną warunkiem Maxwella-Hubera-Misesa-Hencky'ego stanowi **walec**, którego oś symetrii pokrywa się z osią naprężenia hydrostatycznego (wszechstronnie równe ściskanie i rozciąganie jest zatem stanem bezpiecznym niezależnie od jego wielkości), zaś przekrój powierzchnią prostopadłą do tej osi jest okręgiem.

HIPOTEZA BURZYŃSKIEGO

Miarą wyjątku wg hipotezy Burzyńskiego jest **kombinacja gęstości energii sprężystej odkształcenia postaciowego i gęstości energii sprężystej odkształcenia objętościowego**, tj.

„Stan graniczny, niezależnie od charakteru obciążenia, występuje w danym punkcie w momencie, gdy kombinacja gęstości energii sprężystej odkształcenia postaciowego i objętościowego osiąga pewną ustaloną, charakterystyczną dla danego materiału wartość W_{gr}^B ”

Warunek stanu granicznego zaproponowany przez Burzyńskiego można zapisać w postaci:

$$\Phi_f + \left(A + \frac{B}{p} \right) \Phi_v - C = 0$$

$$p = \frac{1}{3} (\sigma_{xx} + \sigma_{yy} + \sigma_{zz})$$

$$\Phi_v = \frac{1}{18K} (\sigma_{xx} + \sigma_{yy} + \sigma_{zz})^2 = \frac{p^2}{2K}$$

$$\Phi_f = \frac{1}{12G} \left[(\sigma_{yy} - \sigma_{zz})^2 + (\sigma_{zz} - \sigma_{xx})^2 + (\sigma_{xx} - \sigma_{yy})^2 + 6(\tau_{yz}^2 + \tau_{zx}^2 + \tau_{xy}^2) \right]$$

gdzie Φ_f i Φ_v to odpowiednio gęstości energii sprężystej odkształcenia postaciowego i objętościowego, p jest naprężeniem hydrostatycznym, G i K to odpowiednio moduł Kirchhoffa i moduł Helmholtza, zaś parametry A , B , C są pewnymi stałymi charakterystycznymi dla materiału. Zakładając, że warunek graniczny ma być spełniony w trzech podstawowych stanach:

- jednoosiowe rozciąganie $\sigma = \begin{bmatrix} k_r & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \vee \sigma = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & k_r & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \vee \sigma = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & k_r \end{bmatrix}$
- jednoosiowe ściskanie $\sigma = \begin{bmatrix} -k_c & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \vee \sigma = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & -k_c & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \vee \sigma = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -k_c \end{bmatrix}$
- czyste ścinanie $\sigma = \pm \begin{bmatrix} 0 & k_s & 0 \\ k_s & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \vee \sigma = \pm \begin{bmatrix} 0 & 0 & k_s \\ 0 & 0 & 0 \\ k_s & 0 & 0 \end{bmatrix} \vee \sigma = \pm \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & k_s \\ 0 & k_s & 0 \end{bmatrix}$

uzyskujemy układ 12 równań, z których tylko 3 są niezależne z uwagi na izotropię materiału i równoważność odpowiednich naprężeń dla wszystkich kierunków. Te trzy równania pozwalają wyrazić trzy stałe materiałowe A , B , C poprzez wartości naprężeń granicznych:

$$A = \frac{K}{G} \cdot \frac{3(3k_s^2 - k_c k_r)}{k_c k_r} \quad B = \frac{K}{G} \cdot \frac{3k_s^2(k_c - k_r)}{k_c k_r} \quad C = \frac{k_s^2}{2G}$$

Warunek graniczny można przepisać w następującej postaci:

$$\sigma_{xx}^2 + \sigma_{yy}^2 + \sigma_{zz}^2 - 2 \left(\frac{k_c k_r}{2k_s^2} - 1 \right) (\sigma_{yy} \sigma_{zz} + \sigma_{zz} \sigma_{xx} + \sigma_{xx} \sigma_{yy}) + \frac{k_c k_r}{k_s^2} (\tau_{yz}^2 + \tau_{zx}^2 + \tau_{xy}^2) + (k_c - k_r) (\sigma_{xx} + \sigma_{yy} + \sigma_{zz}) - k_c k_r = 0,$$

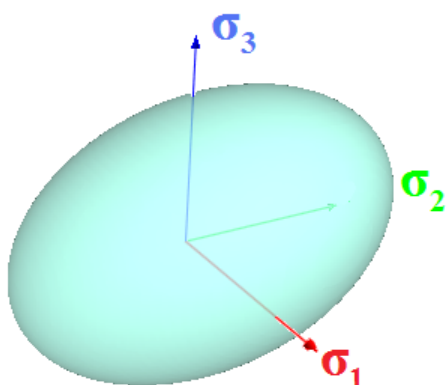
Warunek Burzyńskiego reprezentowany jest w przestrzeni naprężeń przez pewną **kwadrykę** – trójwymiarową powierzchnię drugiego stopnia. Są to powierzchnie obrotowe, o osi symetrii pokrywającej się z osią naprężenia hydrostatycznego. Rodzaj powierzchni zależy od wzajemnych stosunków wartości parametrów kryterium. Wprowadza się parametry:

$$\mu = \frac{k_c k_r}{2k_s^2} - 1 \quad \kappa = \frac{k_c}{k_r}$$

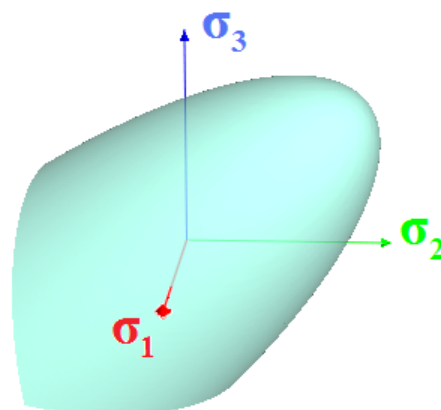
Powierzchnia graniczna:

- $\mu < 0,5$: **elipsoida obrotowa**, w szczególności sfera,
- $\mu = 0,5 \wedge \kappa = 1$: **walec** (hipoteza MHMH),
- $\mu = 0,5 \wedge \kappa > 1$: **paraboloida obrotowa**,
- $\mu > 0,5 \wedge k_s > \frac{2}{\sqrt{3}} \frac{k_c k_r}{k_c + k_r}$: **obrotowa hiperboloida dwupowłokowa**,
 -tylko jedna powłoka ma sens fizyczny;
 -w szczególności otrzymuje się **stożek** dla $k_s = \frac{2}{\sqrt{3}} \frac{k_c k_r}{k_c + k_r}$.

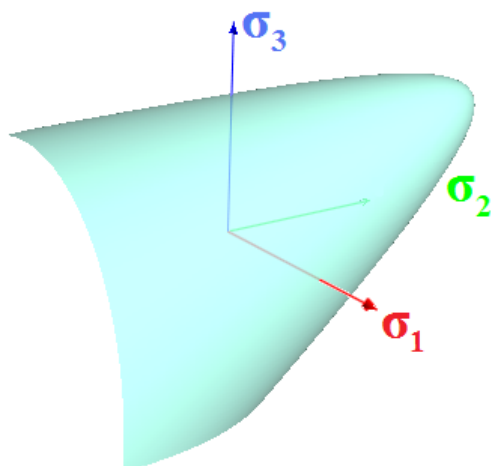
Powierzchnia elipsoidalna

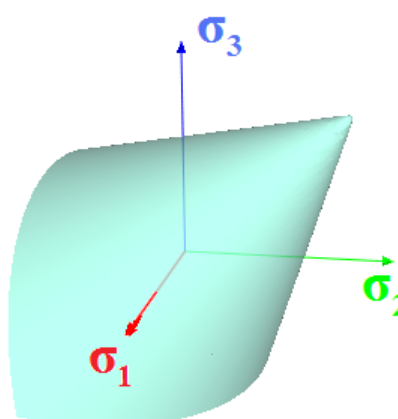
Powierzchnia paraboloidalna

Hiperboloida dwupowłokowa (jedna z powłok)

Powierzchnia stożkowa

INNE WARUNKI GRANICZNE

Dużą popularność zyskały sobie również stosunkowo proste warunki stanu granicznego nie odwołujące się bardzo ściśle do jakiejś konkretnej wielkości fizycznej, którą przyjmowałyby za miarę wyłączenia materiału – warunki te zwykle się formułować poprzez niezmienniki tensora naprężenia i jego dewiatora:

$$I_1(\boldsymbol{\sigma}) = \sigma_x + \sigma_y + \sigma_z = \sigma_1 + \sigma_2 + \sigma_3$$

$$I_2(\boldsymbol{\sigma}) = \sigma_x \sigma_y + \sigma_x \sigma_z + \sigma_y \sigma_z + \tau_{xy}^2 + \tau_{xz}^2 + \tau_{yz}^2$$

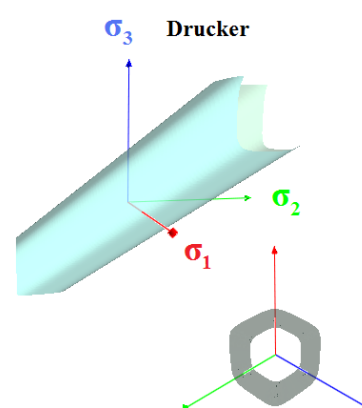
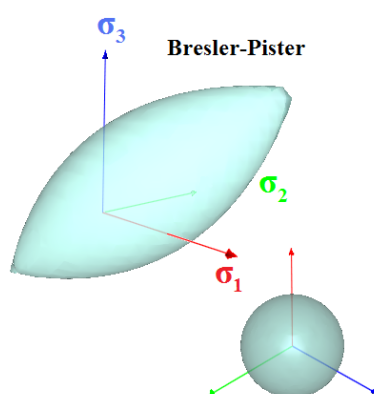
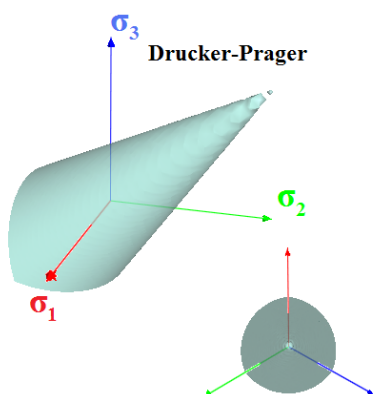
$$I_3(\boldsymbol{\sigma}) = \sigma_x \sigma_y \sigma_z + 2 \tau_{xy} \tau_{xz} \tau_{yz} - \sigma_x \tau_{yz}^2 - \sigma_y \tau_{xz}^2 - \sigma_z \tau_{xy}^2$$

$$J_2(\boldsymbol{\sigma}) = \frac{1}{6} [(\sigma_x - \sigma_y)^2 + (\sigma_x - \sigma_z)^2 + (\sigma_y - \sigma_z)^2] + (\tau_{xy}^2 + \tau_{xz}^2 + \tau_{yz}^2)$$

$$J_3 = I_3 - \frac{1}{3} I_1 I_2 + \frac{2}{27} I_1^3 = I_3 + \frac{1}{3} I_1 J_2 - \frac{1}{27} I_1^3$$

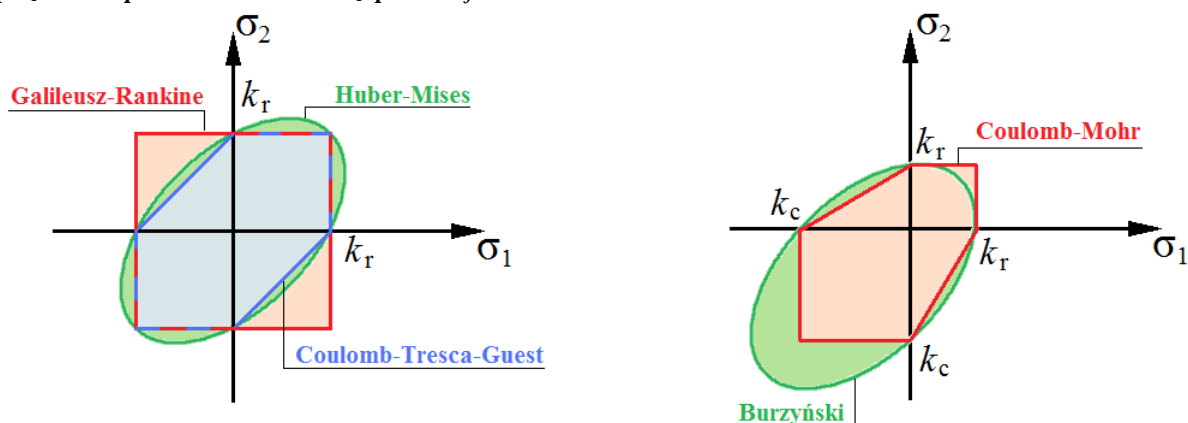
W XX wieku sformułowano szereg warunków granicznych których postać jest kombinacją tych niezmienników – zyskały sobie one dość dużą popularność. Wspomnieć tu można m.in. o propozycjach Druckera, Druckera-Pragera (powierzchnia stożkowa), Breslera-Pistera. Także i kryteria stanu granicznego przedstawione wyżej mogą być zapisane w podobnej bardzo ogólnej postaci ($a, b, c, \dots = const.$) .

- **Huber-Mises** $a J_2 = 1$
- **Burzyński** $a J_2 + b I_1^2 + c I_1 = 1$
- **Drucker-Prager** $a \sqrt{J_2} + b I_1 = 1$
- **Bresler-Pister** $a \sqrt{J_2} + b I_1 + c I_1^2 = 1$
- **Drucker** $a J_3^2 + b J_2^3 = 1$

PORÓWNANIE HIPOTEZ W PŁASKIM STANIE NAPRĘŻENIA

Przekroje powierzchni granicznych płaszczyznami odpowiadającymi płaskiemu stanowi naprężenia przedstawione są poniżej.

Granica plastyczności przy ścinaniu

Znajomość granicy plastyczności w stanie jednoosiowym oraz przyjęcie którejś z hipotez wyciężenia materiału pozwala przewidywać wartości naprężeń granicznych w innych stanach, np. w stanie czystego ścinania. Przy czystym ścinaniu, w stanie granicznym tensor naprężenia opisany w układzie swoich osi własnych przyjmuje następującą postać:

$$\sigma = \begin{bmatrix} k_s & 0 & 0 \\ 0 & -k_s & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

stąd:

- hipoteza GR $\sigma_{\text{red}}^{GR} = k_s = k_r \Rightarrow k_s^{GR} = k_r$
- hipoteza CTG $\sigma_{\text{red}}^{CTG} = 2k_s = k_r \Rightarrow k_s^{CTG} = \frac{k_r}{2} = 0,5k_r$
- hipoteza MHMH $\sigma_{\text{red}}^{MHMH} = \sqrt{3}k_s^2 = k_r \Rightarrow k_s^{MHMH} = \frac{k_r}{\sqrt{3}} \approx 0,58k_r$

Naprężenia zredukowane w stanie jednoosiowym złożonym z czystym ścinaniem

W stanie jednoosiowym złożonym ze stanem czystego ścinania (zginanie poprzeczne, zginanie ze skręcaniem, rozciąganie ze skręcaniem itp.). Tensor naprężenia przyjmuje następującą postać:

$$\sigma = \begin{bmatrix} \sigma_x & \tau_{xy} & \tau_{xz} \\ \tau_{xy} & 0 & 0 \\ \tau_{xz} & 0 & 0 \end{bmatrix}$$

Wprowadzając oznaczenia $\sigma = \sigma_x$, $\tau = \sqrt{\tau_{xy}^2 + \tau_{xz}^2}$ naprężenia zredukowane w takim stanie wg przytoczonych hipotez dla materiałów o równej wytrzymałości na ściskanie i rozciąganie wyrażają się wzorami:

- hipoteza GR $\sigma_{\text{red}}^G = \frac{|\sigma|}{2} + \frac{1}{2}\sqrt{\sigma^2 + 4\tau^2}$
- hipoteza CTG $\sigma_{\text{red}}^{CTG} = \sqrt{\sigma^2 + 4\tau^2}$
- hipoteza MHMH $\sigma_{\text{red}}^{MHMH} = \sqrt{\sigma^2 + 3\tau^2}$

Kryteria stanu granicznego dla materiałów anizotropowych

Najczęściej stosowanymi ogólnymi kryteriami stanu granicznego dla materiałów anizotropowych są:

1. Warunek graniczny Hilla

$$H_{23}(\sigma_{22}-\sigma_{33})^2 + H_{31}(\sigma_{33}-\sigma_{11})^2 + H_{12}(\sigma_{11}-\sigma_{22})^2 + 2H_{44}\sigma_{23}^2 + 2H_{55}\sigma_{31}^2 + 2H_{66}\sigma_{12}^2 = 1$$

Parametry kryterium są równe:

$$H_{23} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{k_2^2} + \frac{1}{k_3^2} - \frac{1}{k_1^2} \right) \quad H_{31} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{k_3^2} + \frac{1}{k_1^2} - \frac{1}{k_2^2} \right) \quad H_{12} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{k_1^2} + \frac{1}{k_2^2} - \frac{1}{k_3^2} \right)$$

$$H_{44} = \frac{1}{2k_{s1}^2} \quad H_{55} = \frac{1}{2k_{s2}^2} \quad H_{66} = \frac{1}{2k_{s3}^2}$$

gdzie k_i oznacza graniczne naprężenie normalne (rozciągające / ściskające) na kierunku równoległym do i -tej osi przyjętego układu współrzędnych, zaś k_{si} oznacza graniczne naprężenie styczne przy ścinaniu w płaszczyźnie prostopadłej do i -tej osi przyjętego układu współrzędnych, w kierunkach pozostałych dwóch osi.

2. Warunek graniczny Hoffmana

$$H_{23}(\sigma_{22}-\sigma_{33})^2 + H_{31}(\sigma_{33}-\sigma_{11})^2 + H_{12}(\sigma_{11}-\sigma_{22})^2 + H_1\sigma_{11} + H_2\sigma_{22} + H_3\sigma_{33} + 2H_{44}\sigma_{23}^2 + 2H_{55}\sigma_{31}^2 + 2H_{66}\sigma_{12}^2 = 1$$

Parametry kryterium są równe:

$$H_{23} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{k_{r2}k_{c2}} + \frac{1}{k_{r3}k_{c3}} - \frac{1}{k_{r1}k_{c1}} \right) \quad H_1 = \frac{1}{k_{r1}} - \frac{1}{k_{c1}} \quad H_{44} = \frac{1}{k_{s1}^2}$$

$$H_{31} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{k_{r3}k_{c3}} + \frac{1}{k_{r1}k_{c1}} - \frac{1}{k_{r2}k_{c2}} \right) \quad H_2 = \frac{1}{k_{r2}} - \frac{1}{k_{c2}} \quad H_{55} = \frac{1}{k_{s2}^2}$$

$$H_{12} = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{k_{r1}k_{c1}} + \frac{1}{k_{r2}k_{c2}} - \frac{1}{k_{r3}k_{c3}} \right) \quad H_3 = \frac{1}{k_{r3}} - \frac{1}{k_{c3}} \quad H_{66} = \frac{1}{k_{s3}^2}$$

gdzie k_{ri} i k_{ci} oznaczają odpowiednio graniczne naprężenia rozciągające i ściskające na kierunku równoległym do i -tej osi przyjętego układu współrzędnych, zaś k_{si} oznacza graniczne naprężenie styczne przy ścinaniu w płaszczyźnie prostopadłej do i -tej osi przyjętego układu współrzędnych, w kierunkach pozostałych dwóch osi.